

Desatero

Desatero Božích přikázání zní: 1. V jednoho Boha věřiti budeš. 2. Nevezmeš jména Božího nadarmo. 3. Pomni, abys den sváteční světil. 4. Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře se ti vedlo na zemi. 5. Nezabiješ. 6. Nesesmilníš. 7. Nepokradeš. 8. Nepromluvíš křivého svědectví proti bližnímu svému. 9. Nepožádáš manželky bližního svého. 10. Aniž požádáš statku jeho.

V Bibli (Dt 5,1-3) je napsáno: „Mojžíš svolal celý Izrael a řekl jim: „Slyš Izraeli, nařízení a ustanovení, která vám dnes vyhlašuji. Naučíte se jim a budete dbát na jejich zachovávání. Hospodin, náš Bůh, uzavřel s námi na Chorebu smlouvu. Hospodin neuzavřel tuto smlouvu jen s našimi otci, ale s námi se všemi.“ V řeči Bible je svět dobrá půda, ale občas na ní vyroste i býlí, člověk není v jádru nenapravitelně zkažený, on jen občas zabloudí. Evangelia se nezdržují kritizováním zlořádů, ale vedou nás k rozvíjení dobra v nás i kolem nás. Už v nejstarších knihách Bible je zapsáno Desatero pravidel dobrého chování. V naší době se jimi někteří věřící cítí znevýhodnění: „My pořád něco nesmíme“. Pak tu přichází pokus o život bez Desatera, ale po špatných zkušenostech se honem začíná hledat, podle čeho by se měl orientovat život, aby se dal žít. Když člověk okusí život bez Boha, začíná se znovu zajímat, jaká že je Boží vůle, o které se mluví v Otčenáši, kde se říká: „Bud' vůle tvá.“ V Bibli se vypravuje, že když Boží vůle byla poprvé sepsána na kamenných deskách, Mojžíš ty desky ve hněvu rozbil, ale Hospodin je zase obnovil. Tahle událost se v dějinách lidstva opakuje stále znovu. Člověk se znovu a znovu pokouší Boží Desatero rozbít a Hospodin je znovu a znovu vrývá do lidských srdcí v podobě svědomí. Člověk se Desateru vzpouzí: Mám vydržet se ženou a neutéci od rodiny, když mi tu všichni jdou na nervy? Mám říci pravdu, když by mi lež pomohla vykličkovat a svalit vinu na jiného? To kvůli svému Stvořiteli, který to tak ustanovil, a kvůli sobě samému musíš Desatero respektovat, abys mohl prožít svůj život lidsky a svobodně. Boží Desatero není žádná svěrací kazajka nějakých omezení a zákazů, ale je to deset ukazatelů k životu ve svobodě.

K čemu jsou takové ukazatele potřebné? Jistě jste si všimli, že člověk je v mnohém tělesně méně dokonalý než zvířata: pták může létat, člověk jenom chodí; ryba může plavat ve vodě, člověk jen na vodě; pes má lepší čich než člověk, srnka má lepší sluch než člověk, orel má lepší zrak a opice je pohyblivější. Zvíře přichází na svět vybaveno řadou schopností, ale člověk se všemu musí pracně učit. Avšak zvíře nemá možnost volit svou životní cestu, je pudově naprogramované. Člověk má možnost volby, ale svoboda člověka není snadná, proto Stvořitel dal člověku na pomoc ukazatele cesty, směrovky, které vedou ke svobodě: dal člověku Desatero Božích přikázání. Desatero Božích přikázání se v Bibli zachovalo ve dvojí podobě, ale podstatný rozdíl mezi nimi není. Biblické znění najdeme ve 2. a 5. knize Mojžíšově (Ex 20,2-17; Dt 5,6-21). Obojí je zřejmě už rozšířené znění původních stručných příkazů. Biblický zápis Desatera známe nazpaměť ve zkrácené podobě školní katecheze. I

rozdělení biblických textů do deseti přikázání má v naší křesťanské tradici několik podob. My se dnes nejčastěji držíme rozdělení svatého Augustina ze 4. století. Dělí se na dvě desky: 1. deska obsahuje 3 přikázání o vztahu člověka k Bohu, 2. mluví o vztahu k lidem, ale obě jsou vždy pospolu: Bůh chce naši úctu, ne však pro sebe. Když předstupujeme před něj, obrací náš zrak na naše bližní. A naopak připomíná, že když jednáme s bližním, máme co dělat i s Bohem. Po 4. přikázání následují 3, vyjádřené jedním slovem: Nezapomínej! Nesesmílníš! Nepokradeš! Všechna 3 ochraňují základní statky člověka: život, rodinu a domov, majetek. Ke každému od 4. do 10. bychom mohli přidat klauzuli ze 4.: „abys dlouho živ byl a dobře se ti vedlo na zemi.“ Desatero je jen rámcovým zákonem, jeho přikázání nejdou do všech detailů. Vždy musíme znovu zkoumat, jak platí v určité situaci.

Přijmi za řídicí princip svého života Desatero Božích přikázání a lásku dvou hlavních přikázání! To ti pomůže uchovat tvé svědomí citlivým, to ti pomůže zorientovat se v každé situaci, jak a co je správné. Jak máme milovat Boha, sebe a bližní, poučuje nás Desatero, Dekalog, tj. deset slov. Je to posvátný text, který shrnuje Boží zákon. Pro vyvolený národ i pro každého jednotlivého věřícího vytyčuje životní cestu, osvobozenou z otroctví hříchu. Těm, kteří zachovávají Boží přikázání, Bůh slíbil mnohonásobné požehnání a věčný život: „Já Hospodin, tvůj Bůh, jsem Bůh žárlivý. Trestám vinu otců na synech do třetího i čtvrtého pokolení těch, kdo mě nenávidí, ale prokazují milosrdenství tisícům pokolení těch, kdo mě milují a zachovávají mé příkazy.“ (Ex 20,5-6) Desatero Božích přikázání dal Pán Bůh Mojžíšovi na hoře Sinaji kolem roku 1500 před Kristem za hřmění a blesků, aby ukázal s jakou přísností a spravedlností potrestá ty, kteří je nebudou zachovávat: „Boha se boj a jeho přikázání zachovávej; na tom u člověka všechno závisí.“ (Kaz 12,13) Mojžíš odevzdal Desatero izraelskému národu na dvou kamenných deskách. I my křesťané jsme povinni zachovávat Desatero, poněvadž s největším přikázáním lásky vysvětluje přirozený Boží zákon. Pán Ježíš výslovně poručil je zachovávat: „Chceš-li vejít do věčného života, zachovávej přikázání.“ (Mt 19,17) „Nepřišel jsem Zákon zrušit, ale naplnit.“ (Mt 5,17)

Desatero dal nám Bůh nejen pro věčnou spásu, ale také i pro pozemské blaho a pro pořádek v lidské společnosti. O kolik lépe by bylo na světě, kdybychom všichni svědomitě plnili Boží zákony! Církev, věrná Písmu svatému a Ježíšovu příkladu, přiznává Desateru základní důležitost a význam. Křesťané jsou povinni je zachovávat. Deset Božích přikázání tvoří organický a nerozdělitelný celek, protože každé přikázání odkazuje k dalším a k celému Desateru, proto porušovat některé přikázání znamená přestoupit celý Zákon. Desatero zavazuje těžce, protože vyhláší závažné povinnosti člověka k Bohu a k bližnímu. Zachovávat Desatero je možné, protože Kristus, bez něhož nemůžeme dělat nic, nás uschopňuje je zachovávat darem svého svatého Ducha a své milosti. Tvrzení Boha „Já jsem Hospodin, tvůj Bůh“ (Ex 20,2) pro věřícího

znamená, aby zachovával a uskutečňoval tři Božské ctnosti a vyhýbal se hříchům, které se jim protiví.

Blahoslavenství

Blahoslavenství jsou středem Ježíšova kázání na hoře, přebírají a dovádějí k dokonalosti Boží přísliby dávané od časů Abraháma. Načrtávají samu Ježíšovu tvář, vystihují hodnověrný křesťanský život a odhalují člověku poslední cíl jeho jednání: věčnou blaženost. Blahoslavenství odpovídají vrozené touze po štěstí, kterou Bůh vložil do lidského srdce, aby je přitahoval k sobě, a kterou může ukojit pouze On. „Dal jsem vám příklad: Jak jsem já udělal vám, tak máte dělat i vy,“ (Jan 13,15) říká všem.

Nejkrásnějším vzorem všech ctností pro křesťana je sám náš Vykupitel, který nás vybízí k jeho následování slovy: „Kdo chce jít za mnou, ať zapře sám sebe, den co den bere na sebe svůj kříž a následuje mě.“ (Lk 9,23) Zapřít sám sebe znamená, že si máš odpírat to, co vede ke hříchu. Vezmi na sebe svůj kříž - to je práce, bolest, zármutek, křivda a vůbec všechno, co tvé povinnosti k Bohu a k bližnímu vyžadují, nebo co Bůh sesílá a je ti to snad obtížné. Nejvíce se uč od Pána Ježíše pokoře, neboť pokora je strážkyní všech ctností. Častěji se modlívej: „Ježíši tichý a pokorný srdcem, učiň moje srdce podle srdce svého!“

Pán Ježíš v tzv. horském kázání velebil zvláště ctnosti, které jsou obsaženy v osmeru blahoslavenství (Mt 5,3-12; kratší text je u Lk 6,20-23):

„Blahoslavení chudí v duchu, neboť jejich je nebeské království.

Blahoslavení plačící, neboť budou potěšeni.

Blahoslavení tiší, neboť oni dostanou zemi za dědictví.

Blahoslavení, kdo lační a žízní po spravedlnosti, neboť oni budou nasyceni.

Blahoslavení milosrdní, neboť dojdou milosrdenství.

Blahoslavení čistého srdce, neboť budou vidět Boha.

Blahoslavení tvůrci pokoje, neboť oni budou nazváni Božími syny.

Blahoslavení, kdo jsou pronásledováni pro spravedlnost, neboť jejich je nebeské království. Blahoslavení jste, když vás budou kvůli mně tupit, pronásledovat a vylhaně vám připisovat každou špatnost; radujte se a jásejte, neboť máte v nebi velkou odměnu.“

Slovo „blahoslavení“ znamená totéž, co blažení, velmi šťastní již zde na zemi a zvláště po smrti v nebi. Ctnosti, které se jmenují v blahoslavenství vedou k blahoslavenému, blaženému, šťastnému cíli, k Vykupitelově milosti na zemi a k slávě v nebi.

Chudí v duchu jsou ti, kteří podle Boží vůle užívají svého majetku, hříšně na něm nelpí či hříšně po něm netouží. Blahoslavení tedy nejsou boháči, jak soudí svět, nýbrž chudí v duchu, neboť chudoba odtrhuje člověka od nepravých statků a přivádí je k Bohu, jedinému pravému statku. Nemíní se tu tedy chudí, kteří jsou nuceni žít nuzně, nýbrž chudí v duchu, tj. chudí svou vůlí, kteří dobrovolně z lásky k Pánu Ježíši se zřeknou všeho jako apoštolé nebo svou chudobu nesou rádi jako Job; kteří mají jmění, ale v duchu pokládají se za chudé

a pamatují, že pravý majetník toho je Bůh a oni že jsou pouze správci; a ti, kteří se zříkají svých zásluh a přisuzují je Boží milosti, tj. kteří jsou pokorní.

Plačící či lkající jsou ti, kteří litují svých hříchů, rmoutí se nad mravním i hmotným neštěstím jiného a svůj kříž nesou trpělivě jako pokání za hříchy své i jiných. Ti budou potěšeni od Utěšitele Ducha svatého.

Tiší jsou pokorní, nenároční a skromní, kteří odkládají pýchu, násilnost, mstivost, nehledají slávu a přizpůsobují se Spasiteli, který je „tichý a pokorný srdcem.“ (Mt 11,29) Takoví s jinými jednají přívětivě, trpělivě snášejí příkoří, rádi odpouštějí křivdy. Ti budou vládnout zemi, která ve Starém zákoně byla zobrazena Zaslíbenou zemí.

Lačníci a žízníci po spravedlnosti jsou ti, kteří se horlivě přičiňují plnit, co Bůh přikazuje, a usilovně se snaží žít v milosti Boží posvěcující. Ti budou nasyceni pravdou Ježíšova učení a milostmi jeho svátostí.

Milosrdní jsou ti, kteří ze slitovné lásky pomáhají bližním v potřebách duchovních i tělesných, tj. prokazují almužny. Ti dojdou milosrdenství u Boha. Bůh jim řekne: „Zajisté, vám říkám, pokud jste to učinili jednomu z těchto mých nejmenších bratrů a sester, mně jste to učinili.“ (Mt 25,40)

Čistého srdce jsou ti, kteří se chrání hříchů vůbec, zvláště pak zachovávají stud a mravní čistotu v myšlení, pohledech, řeči i v chování. Ti budou poznávat Boha dokonale již zde na zemi a zvláště v nebi. Svatý Jan o nich (Zj 14,4) říká: „Následují Beránka, kamkoli jde.“

Tvůrci pokoje, pokojní, jsou ti, kteří se snaží udržet si pokoj s Bohem, sami se sebou i s bližními. Žijí s ostatními v míru, usmiřují rozvaděné a snaží se šířit kolem sebe pokoj. Ti napodobí „Boha pokoje“ (2 Kor 13,11), jsou mu nejvíce podobní, proto Bůh je přijímá za své syny a dcery.

Pronásledovaní či trpící protivenství pro spravedlnost jsou ti, kdo trpí pro Krista či křesťanskou víru, snášejí posměch i potupu, ochotně pro Krista obětují svůj majetek, své zdraví i svůj život, a kteří v boji světa proti Bohu vytrvají na Boží straně. Ti dávají najevo nejvíce, že Boha milují, proto mají jisté nebeské království.

Ctnosti, které jsou obsažené v osmeru blahoslavenství, jsou přímo proti duchu světa, tudíž konání těchto ctností činí člověka zvláště způsobilým pro věčnou blaženost. Světu se tyto ctnosti nezamlouvají. Svět prohlašuje za zdroj štěstí bohatství, čest a smyslné požitky. Ty však následuj svůj nejlepší vzor, Pána Ježíše, co nejvěrněji! Abys to dovedl, uvažuj, jak asi by Pán Ježíš mluvil a co by dělal, kdyby byl na tvém místě. Pán Ježíš to od tebe chce! I tobě říká: „Následuj mne!“ Abys věděl, jak to máš dělat, čítávej denně aspoň něco z evangelia a také si čti v knížce blahoslaveného Tomáše Kempenského **Následování Krista**, která je po Písmu svatém nejrozšířenější knihou na světě.

Pán Ježíš a Desatero

Konala se schůzka rodáků a všichni, kteří už od mládí byli jinde, volají: „Jak se tu všechno změnilo!“ Ano, všechno se ve světě mění, jen Bůh a jeho zákony zůstávají bez proměny. Stále stejně po miliardy let od počátku stvoření

světa platí Boží řád, přírodní zákony pro hmotný svět. Stále stejně od počátku stvoření člověka platí Boží řád pro svět ducha: zákony mravní. Člověk může tyto Boží zákony v nitru přírody a v nitru srdce porušovat, ale pak je zle pro přírodu i pro člověka. Člověk může a má Boží zákony v přírodě i ve svém vědomí stále hlouběji poznávat a stále lépe zachovávat a pak bude dobře žít a dobře se mu povede na zemi. Starozákonní Desatero je jakési mravní minimum, které může splnit každý člověk. Pán Ježíš toto Desatero nezrušil, ale prohloubil. Jeho blahoslavenství vedou však člověka dál: otvírají ho pro nekonečnou Boží výzvu k cestě dokonalosti, dokonalosti v lásce. Novozákonní morálka Ježíšova horského kázání má takovou krásu, že na stupni starozákonního myšlení lidstva mohla být teprve jen tušena. Sedmkrát opakovaným: „Já vám říkám“ se Ježíš pozvedá nad mezní normy Starého zákona, které zajišťují základní míru pořádku a spravedlnosti. Měli bychom tedy po Desateru, základní škole Božího člověčenství, přejít do vyšší školy horského kázání, školy Ježíšova evangelia. A také to tak uděláme. Tato škola Nové smlouvy je celoživotní. Neděli co neděli chodíme do školy Pána Ježíše, který nás vede stále výš, k ideálům křesťanské dokonalosti.

Mravní ideály Ježíšových blahoslavenství (Mt 5-7) jsou tak vysoké, že už jeho posluchači se ptali, zda je to vůbec možné podle nich doopravdy žít. Zachovávat Desatero: nezabíjet, nekrást, nelhat, to je v moci každého, kdo má dobrou vůli. Ale blahoslavenství není míněno jen pro mnichy a lidi, kteří pěstují hlubokou duchovnost jako svého koníčka. Pán Ježíš volá na tuto cestu každého člověka, proto je jisté, že morálka jeho evangelia odpovídá silám a možnostem každého člověka, tak jako Desatero. Jde tu vlastně o správné pochopení a uskutečňování. Při čtení blahoslavenství musíme mít na mysli, že tu nejde o konkrétní příkazy a zákazy, doslovné návody k použití. Jsou to výpovědi obrazné, příměry a podobenství. Musíme se tedy stále ptát na úmysl Pána Ježíše, co tím chtěl říci. Nastavení pravé tváře, useknutí ruky, ucho jehly, kterým projde velbloud, to jsou výroky obrazné. Nejde tu tedy o doslovné provádění, ale o smysl řečeného: jak se máme v duchu evangelia chovat, jak já dnes v mé situaci mám jednat. Příklady takového jednání v duchu evangelia nám dal sám Pán Ježíš svým životem. Nastavení tváře pro něj neznamenal pasivitu, neodporování zlému. Ježíš odporoval zlu tělesnému, když uzdravoval nemocné. Vystupoval proti zlu v lidech, káral je, i vyháněl z chrámu. Jde tu tedy o jiné chování než o pasivitu. Už církevní otcové prvních století zdůrazňovali, že Ježíšova slova jsou osvětlena a vyložena jeho skutky.

Jakmile si uvědomíme, že všechny požadavky horského kázání jsou vlastně obrazné ilustrace jediného přikázání o lásce, je nám horské kázání srozumitelné. Můžeme podle něho vážít svou osobní situaci, hledat správný postoj na životní cestě. O tomhle celoživotním usilování píše svatý apoštol Pavel toto: „Já si nenamlouvám, že už jsem to uchvátíl. Ale o jedno mi jde: nedbám na to, co je za mnou, ale ženu se k tomu, co je přede mnou. Běžím k cíli k cíli za vítěznou nebeskou odměnou, ke které nás Bůh povolal skrze Krista Ježíše. (Fil 3,13-14)

To je popis celoživotní situace každého opravdového učedníka Kristova. Není nikdy sám se sebou spokojen, ale také se nikdy nepoddává pasivitě a malomyslnosti. I když je ještě daleko od cíle, ale rozhodne se usilovat o ideály horského kázání, už o něm platí Ježíšovo „blahoslavení jste.“ Jak tedy shrnout poměr Desatera a Ježíšova evangelia? Desatero je zasvitnutím otcovské Boží dobroty, která chce člověka vést z otroctví ke svobodě. Horské kázání je plné světlo, v němž máme Boží vůli naplňovat. Je to radostné poselství, že se přiblížilo Boží království. Že člověk se má obrátit a uvěřit evangeliu. Obrácením se míní radikální změna srdce, která má za cíl: „aby radost, která je ve mně, byla i ve vás a aby se vaše radost dovršila.“ (Jan 15,11) Pán Ježíš hlásá lidem neomezené Boží milosrdenství, a proto také volá k velkodušné odpovědi láskou. Výrok: „Miluj bližního jako sebe sama“ dává naší lásce křídla. Všechno, co bys v dané situaci učinil pro sebe, musíš udělat i pro bližního!

K takovému radikálnímu obrácení srdce sama dobrá vůle nestačí. To dokáže jen láska. Vzpomínám na jednoho mládence. Co chvíli se zapletl do nějakého darebáctví, porval se, opil se a kradl. Potom vždy činil veliká upřímná předsevzetí, že už nikdy, ale za chvíli byl zase tam, kde dříve. Až jednou říká knězi: „Otče, já jsem se už změnil doopravdy. Skrz holku. Ona je moc hodná a má mě ráda. Já si teď na všechny ty klukoviny už ani nevzpomenu!“ Tak je to vždy. To jediné, co dokáže změnit srdce člověka, je poznat, že je milován. Že ho miluje člověk a že jej miluje Bůh. Svatý apoštol Pavel také znal tuto zkušenost, když píše Římanům (8,3): „Na co zákon nestačil, to způsobil Bůh.“ A na rozdíl od lidských zákonů, toto jeho Ježíšovy lásky je příjemné, jeho břemeno je lehké. To, čemu se říká duchovní život, není nic jiného, než mocné působení Ducha Boží lásky v těch, kteří se mu otvírají. Ten Duch z nás dělá radostné Boží děti, nového člověka. Duchovní život se v Novém zákoně také nazývá „život v Boží milosti“. Co je to Boží milost? Máme sklon představovat si, že „být v milosti“ je něco jako být prozářen jakousi božskou vůní, nadpřirozeným světlem. Ale je to něco krásnějšího a prostšího. Milost je to, co se děje, když se člověk otevře působení Božího Ducha. Když ten Duch začne osvobozovat od bázň, rozvazovat pouta zlých návyků, když člověk začne zvedat hlavu a napřimovat se. Když se na stránkách evangelia začneme poznávat. Když v sobě a kolem sebe začneme objevovat zakopané poklady a hřivny.

To je největší dobrodružství, které člověk může prožít, a správnost této cesty se pozná podle toho, že vede od nesnášenlivosti k lásce, od horlivosti k jistotě, od prázdnoty k radosti, že je nesena duchem blahoslavenství. Naše doba je plná nejistoty, závisti, násilí a vzájemného vykořisťování. Jak to napravit? „Musíme změnit svět,“ říkají revolucionáři. Ale násilí jen boří. „Musíš změnit své srdce,“ říká Ježíš. Jen mírní a pokojní mají budoucnost. Blahoslavení jsou jediným východiskem z krize lidstva. Dost dlouho se o Desateru a horské řeči kázalo a mluvilo, ale teď je už nejvyšší čas začít podle něho žít!